

REPUBLIKA RZYMSKA – ustrój 509 p.n.e. – 27 p.n.e.

Republika – rzecz publiczna – ustrój, w którym władzę sprawują obywatele poprzez swoich przedstawicieli wybieranych na określony czas (kadencję).

Ustrój republiki rzymskiej wykształcił się po upadku ostatniego króla Tarkwiniusza Pysznego ok. 509 r.p.n.e. w toku walk między patrycjuszami (arystokracja rodowa) i plebejuszami (reszta obywateli). Ustrojem Rzymu stała się res publica = republika. Miała ona charakter republiki arystokratycznej.

Organy władzy	Kompetencje
Zgromadzenia obywateli	<p><u>Zasady</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ brał w nim udział każdy obywatel rzymski, posiadał 1 głos i musiał głosować osobiście ▪ zwoływał zgromadzenie tylko odpowiedni urzędnik ▪ zgromadzenie nie posiadało inicjatywy ustawodawczej ▪ prowadzący przedstawiał projekt uchwały, który zgromadzenie mogło przyjąć lub odrzucić <p><u>Rodzaje zgromadzeń</u></p> <p>(1) Zgromadzenia centurialne (comicia centuriata w wojsku)– zgromadzenia, w którym brali udział mężczyźni służyący w armii (najbogatszych obywateli)</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wybierało najważniejszych urzędników- konsulów i pretorów, ▪ podejmowało decyzję o wojnie i pokoju <p>(2) Zgromadzenia trybusowe (comitia tributa w dzielnicach) – brali w nim udział wszyscy obywatele bez względu na posiadany majątek; okręg wyborczy to dzielnica – tribus</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ uchwalało prawa, ▪ wybierało niższych urzędników ▪ wybierało trybuna plebejskiego = ludowego ▪ ratyfikowało traktaty międzynarodowe <p>(3) Zgromadzenie kurulne (comitia curiata)</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ podejmowało kwestie religijne
Urzędy	<p><u>Zasady</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ urzędy były kolegialne – wszystkie miały charakter zespołowy; z reguły były dwuosobowe ▪ urząd był pełniony przez krótki okres czasu (kadencję) – najczęściej 1 rok ▪ urzędnicy posiadali inicjatywę ustawodawczą ▪ za pełnione funkcje nie otrzymywali wynagrodzenia ▪ urzędnicy z własnych pieniędzy finansowali prace publiczne ▪ urzędy należało pełnić według określonego porządku i w odpowiednim roku życia (konsulem można było zostać w wieku 43 lat) <p><u>Rodzaje urzędów:</u></p> <p>(1) Konsulowie (2)</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ najważniejszy urząd pełniony przez 2 osoby, ▪ posiadał pełnię władzy wykonawczej i administracyjnej, ▪ zwoływał Zgromadzenie i senat, ▪ przewodniczył Zgromadzeniu, ▪ podczas wojny konsul dowodził armią ▪ po zakończeniu kadencji konsul mógł zarządzać prowincją jako namiestnik w randze prokonsula <p>(2) Pretorzy (1 – 2) – urząd sądowy</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ przewodniczyli sądom

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ zastępowali konsulów w czasie ich nieobecności w Rzymie ▪ pilnowali porządku w mieście ▪ po zakończeniu kadencji mogli objąć namiestnictwo prowincji jako prokonsulowie <p>(3) Cenzorzy (2) – urząd skarbowy</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ ustalali listy senatorów, ▪ tworzyli spis majątkowy (cenzus) obywateli rzymskich ▪ nadzorowali finanse państwa ▪ ich kadencja trwała 5 lat <p>(4) Edylowie (2)</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ dbali o zaopatrzenie miasta w żywność ▪ organizowali igrzyska ▪ dbali o porządek w mieście ▪ prowadzili rozdawnictwo zboża ▪ sprawowali nadzór nad targowiskami oraz miarami i wagami <p>(5) Kwestorzy (4)</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ administrowali finansami państwa i armii <p>(6) Trybuni ludowi (plebejscy) (10)</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ nietykalni, ich dom był azylem dla plebejuszy ▪ powoływany spośród plebejuszy, ▪ posiadał prawo weta wobec uchwał Zgromadzenia, urzędników i senatu sprzecznych z interesem plebejuszy ▪ prawo zwoływania Zgromadzenia i inicjatywy ustawodawczej <p>(7) dyktator – urząd nadzwyczajny</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ jedyny urząd pełniony przez 1 osobę ▪ powoływany w powoływany podczas bezpośredniego zagrożenia Rzymu na okres 6 miesięcy, ▪ posiadał nieograniczoną władzę.
Senat	<ul style="list-style-type: none"> ▪ w jego skład wchodziło 300 senatorów ▪ senator pełnił swój urząd dożywotnio ▪ do senatu mógł wejść były urzędnik (konsul lub pretor) ▪ listy senatorów sporządzali cenzorzy wg odpowiedniego cenzusu majątkowego ▪ kierował polityką zagraniczną ▪ opiniował propozycję uchwał, które następnie trafiały przed Zgromadzenie ▪ udzielał rad urzędnikom ▪ obsadzał namiestników na prowincjach